

ԲԱՐՁՐԱԿԱՆԵ, ԱՌԱԽՄԱԿԱՆԵ, ԱՐԱԽԱՏԳԻՏԱԿԱՆԵ

ל-טערט 1893

Տարեկան 10 ֆր. ուշի - 4 լր.:
Վեցամսական՝ 6 ֆր. ուշի - 2 լր. 50 կ.:
Մեկ թիր կազմէ 1 ֆր. - 50 դրամ.:

Digitized by srujanika@gmail.com

ԵԱՀԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՎԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԵՎԵԼՈՅ
ԸՆՎՈՐԻ ԲՐԱԳՈՅ ԿՈՆԴՈՅ ՄԱՐՏՈՅ

4.

արդ ասկ տոթին Առոքեց
լոց ը Ըլլավ ասուս
կամ ամես եր գրական
ուն թե են ձնանգ
ինչպէս յայց ծառ
յացինք ի Տարիէ աւ
եթ համ առաջ աերեա
կամ Մանենարու է
ույս ասորի գրախոնն
թե են ուրիշ արտա
ութ են աց Տես այ Ուստի
անուստ ասուսն ամես ե

գրաթիւն ըլլալով՝ Աբրամու թուղթը, որ Կորսէրնափ անանց կը կը, պետք է որ մեր հասարակութիւնն անոր ձգուի քանի որից որեւէ ասարդ զրաթիւն էլ, եւ պետք էր որ անոն հծուած։ զանինք թէ ինչ յարօսերութիւն անծին իրառու Տես այս երկու գրաթիւնք։ Թէ արդեւալիք սերտապայն կառակիութիւն կոյ այս երկու ասարդ անվագերականացնաց մէջ կրնար պարէն ուշաշահէլ մեր ցայտ վարածներէն։ Քանի զի շատ դիմաց

մէջ երկու զրտնեանց սևին կոտրների իրարու համապատասխան առ իր ու նշանակը, երբ կը խոսեմքը և Հանունց առ այս սահմանութեան, երես զցու առ վերաբերութեանց աշխաթ աղաւան կունենալ ենան, իրադրութեան նկատմամբ եղած հարցադրութեան, կի-սպառագութեան բառն հնարքեան և նաև նաև ան-
պատճենագութեան բառն հնարքեան և նաև նաև ան-
պատճենագութեան բառն հնարքեան և նաև նաև ան-

Լարութեայի հեղինակը կամ ճշգիտ եւս այս
խմբագրի առօր մասնակցիր որ Արքայի գործ
ցին անհնական պատճառութիւնը վերածեց ի իր ոյժ-
ուն ձեւին, պատճառ եւ դրդանած այ հիմքեաց
ապահովակը մեր այս ասորի հասնաց Տառապա-
նոյն թէ եւ, ի չորեւ թիւն կամ հանգստ ձեւին
մէջ ։ Այս հասնանքին միշտ անդամ յայտանա-
կ վկայութիւն ի իր գործին վերը կամ ։ Ադ չէ
իրան վերըն յարդուրակին մէջ զար կ խօսի Եղե-
անցուց, այսպէս կ'ըսէ՛ ի միին այլըց բացայսայ կեր-
պուզ։² «Աս իսբաց եւ օրինաց որ երան յաշիւթ-
ական յօշտուականց» ։ . . . զար է Տէր մաշ-
կերաց յարդուրակին ։ Այս անգին դուք առաջաւցն
եւ ըսկեց իմ, այսպէս եւ գուք մի փոխիք ի ուս-
ցան եւ մի խոսքը յաջ կամ յահեակ, եւ մի
պահանջարուանք ի նոցան եւ մի յատելուր, զար
օրինակ փափաց եւ ի միին ձեր մէջ նոտու-
թեցս յաջ կամ յահեակ ։ . . . զի մի օտարացայ ի
կենաց խոսքակաց, որ պահեալ են այնորին որ
կամ ի պատճառ իրանին; ։ Սայսակ ուրեմն յայտ-
նական ի Տառապան և անհետ անհան-

¹ See "Հայոց Արք", 1893, թ. 3, էջ 66, 67. թ.
էջ 102.
² G. Phil. p. 41, 8 = Հայ. էջ 39, 4 հ.ե. Այս
պատճենը առ առ պատճեն է Արքունիք պատճեն-
ամբ. Տե՛ս Acta Martyrum et Sanctorum, ed.
Bedjan. Paris 1890, p. 91, 14—15.) որ ըստ այս վեր-
պահին թ. է Լազու պատճեն:

կանոնները, զօրոնք Առաքելաք դրած են եղեր յերսուաղջեմ՝ թիգրոցն զիանականն, որ Լարուր-նոյի եւ Ապօր. Առաջ՝ դրութեան իրացուածուութեան ու ունեցած յարաբերութեան վայ համարուածի, ըստ Հմանական իրազուի խօսած է¹, մասնիկ նշել կա այս այս խօսքին նկատմամբ՝ որ սյունեց յիշուած աշուրդը եւ որդեռը ասութեամբ ընթեր իրաց համարութեան իրաց համարութեան իր միջամատ ըլլամա արդարութեամբ, որնոց գրաւեած Առաքելաք դրութեան յերսուաղջեմ եւ դրոնք կը յիշէ Պալկաս (Գրք. Ժ. 8—29). Վասն զի այս ժողովին մէջ այնպիսի կարգադրութեան ու որուեածն, զօրուն պատշելու էին Տիե նկատմամբ եւ քարածա քրիստոն նեալու, այսինքն՝ որ պարտական շըլլան հրեական օրինաց պահապանաթեան, բայց այս կատ. ի զարդարութեան կատարութեան մէջ Ազգակի իշխան ըլլարը եւ օրինը ըորութիւն ուրիշ բան են, վասն զի յայտնապես կը յիշուի որ այս վերընք գրաւեցան Առաքեալիքներն նաև իրենց պահապանաթեան համար, եւ թէ Երգեալիք ալ զամենին՝ թշչու ինքնի Ազգէ, որ չէ բնուրաց յաշ կամ յաշեակ, այս համանաերեւն։ Եւ այս բարութիւնն կը համաձայնի մեր՝ Ապօր. Առաջ՝ դրութեան առնապահն էին եւ գումարուած աշխատ էին իր միասնակին գումարուած առաքեալիքն, նույն պարեւեալոք որ տառած նոց շարունք Հագուսին օրբոյ ի նմին աւուր, եգին նորականուն եւ խրիս եւ օրինս, որք միարանին տեւեած աւետարանին քարութեան նոցու համար, շ. եւ. ո.

Սակայն աւելի որոշ պապացներ պէտք ենք փնտուել առ այս թէ Ազգէ յիշեալ խօսքին մէջ ասորի՝ Ապօր. Առաջ՝ դրութեանը կը հասկընայ: Վասն զի նաևու ուրիշ անվանականիկ կամ որ իրը թէ Առաքեալիքներն գրաւեց ըլլան, եւր գումարուած էին ծովովքի յերսուաղջեմ՝ ոյսպիս նախարար մասօթութիւն մը կը կրէ օրինակի համար։ Սա հմանագործի ինքը Առաքելց Յազգոց ու իր հրաժարարութ շատ կուսաներ կան, որ անտառական կյանքներ ա կէտը թէ Ազգէ արգեալիք մեր ասորի հանոնները եւ հասկենայ, եւ ասանց առաջնորդն է յոյն իսկ հանոնաց անսունակալու թիւնին։ Ազգէ հրաժար էր կը ուրիտաց և ու օրինաց որք եւ զան յաշակի բարաց յերսուաղջեմ։ Անկարեւի է որ ոչքի շարունք հանուն է սա իշխան եւ օրինուն յորընընն մասնաւու ասարական նաբարանի մէջ (Խօնուան ԱՌՋ), վասն զի երիտն ալ յանձնական փրամաւալ ըստ Առաքելք գետ։ Ի մասնիկ դրութեանուն ։ Արդ այս անսունակալութեանը յատուկ է մեր ասորի կանոնաց, որոնց միշտ այս երկու ու առաջ բարակապ անունամբ կը նշանակուին։ այսպէս ներածութեան մէջ այս վերընք ուր կը պատճի թէ Երգի Առաքելք գետ։ Ի մասին էին, «Եգին խրիս եւ օրինս (ասոր. Տղիք) տաէն իւ նոյօս բարեւ կը դրած աւ.» Առաք նաև ու առաջ բարակապ անունամբ կը նշանակուին։

³ Tixerant, Les origines, p. 116-118.

• IXeront, Les origines, p. 116-118.
• Այս “առաջարկություններում”, բացարձութիւնը
գոյացնելու վեհապետ է (բարձրած նաև Լուսարկան. սես G. Phil.
p. 1, 5 (Հայոց պատմութ). 31, 12 (= Հայոց 29, 32 ուշ “առաջար
կություններում” է) եւ ք.

Ղական գրեց ոչ մայիս Գործը Առաքելցնից, ոյլ նաև Հայութի եւ օրինա պաշտամն գահանայութեան նացա այսինքն՝ Առաքելցու որով մեր կանոնները կուղ հասկանաւ անվանաբար առարին: Այս վերջնին բացատրութեան կերպու կը գտնենք գործածութեան նարանքին թագ, որ պահպան կա ու:

Սարսահմանիք չեւ պայս հետեւ որ Կարուրինայի
գործ թեառ մէջ շատ կատարեց զանենքը, որ մեր ա-
ստիք կանոնները կ'անդրդին, երբեմն նաև գրե-
թէ բառ առ բառ։ Այս նկատմամբ նշանաւոր է ի
մասնաւորի Ագդէի բարեկան գրուած այն վիճին
յօր գործունի, որուն սկիզբն իւ վիրը յաջուած ան-
դրդ պատրիք, որուն սկիզբն իւ վիրը յաջուած ան-
դրդ պատրիք չեն չղզիլ։ “յաշ կամ չկանի Առա-
քելոց դրած միեւնուն կարդ եւ օրներու կարգա-
դրամի բնակելուն բայց քիչ անդրդին իւ կամ
մասնաւորի բնակելուն բայց քիչ անդրդին

Արդեւ անիշտակէ ի ի զարի ու կէտու
որ այնպի անշատակ չէ՝ որքի թէ երես երեւաց
առաջին ամեամ.՝ Ալարքայի թագավորական Առաքելցու
կը կառաւէ թէ Ասաքիալք Համբարձման օրը, երբ
Համբարձման էին, Քրիստոն Տէր մեր սահմանի ի
ժամանակ ամեր առաջանահան կիրարէին ամբարձման
գնեն իւր եր՝ ի կերպ գլուխ մետասան այսկիր-
տացն իւր շնորհէմ նայու զատիքն գունդայու-
թնաւ. Արեքն ըստ տարի մասնեազգի Ասա-
քեալք Համբարձման օրը ձեռնազգացացն մին-
չու առ ափքակիս աւանութեան (բայ Ղուկ. Խթ., 19),
արդէն կերպի ընթրեաց ժամանակ ձեռնա-
զգաւուծ էին. Արդ տարուց կարծիքը կը գունդը
դրինաւուն նաև Լարութինի գրութեան մէջ, որ ԿԸ
համբարձք թէ ինչպէս Աղգէ Արքաւու եւ իւր
մեծամեծաց առջեւ կը պատմէ զամանակուն առա-
նե զգանշեցին Տեսուն, զօր առներ նա եւ զա-
տառապեղն զօրութիւնն նորս ու վերանու նորս
առ. Հոյր իւր յերկինս, ու նե որպէս ոտի Նորս
(ոյսինքն Ասաքեալք). Վրայինն ու կիրանանինն
է մաս վերանուն իւրչու Այստեղ Լարութին
անշուշն կախուս ունի Ալորդ. Առաքելցու դրա-
թենին, ճշգիւ ինչպէս նաև ուրիշ տարի ան-
համբարձան մը, այսինքն Բարութիայ վլոյարա-
ս թիւնն, որ նոյնիսկ տարի կանոնաց հնագոյն
համբարձութիւնը կարգացած կ'երեւաց. Այս վեր-
որդ կոյ քիչ մ'ետքը առիթ պիտի ունենանք

Անցնելով այժմ՝ կանոնաց՝ կը տեսմանք որ
պատերը կամ ահնարիւած են Լարութայի գրու-
թեան մէջ ընդ հանրապէս եւ կամ նաև գրքին
առ առ բար ի մէջ երեսաւճ։ Այսպէս Ժ. (Ասոր.
ՁԴ) կանեն, — «որ կ'արգելու «ի կարգի պաշտօ-
նան» եղանակուն» փոխ տալ եւ տանուի վաշին եւ
տանօսին եւ շահեւ շահս պահանջեթեան»։ Ա-
յի պահարիէ Ազգէ անշառշա, երբ իր յորդութիւն-
մէջ կը պասուիրէ թէ «ի պաշտամնդ յոր կո-

¹ G. Phil. p. 40, 14 — Σεν' 88, 7.

• G. Phil. p. 9, 8 и 20, 10, 29 (բայց այլտեսուն . . . թէ որպէս առներ նա զօրութիւնն մեծանական թէ եւմա սահման է գոյացնեալուն է ու ու . . .)

Cureton, p. 72, 14.

G. Phil. p. 36, 4 (= *Lugd.* 83, 13-15) & 45, 29
(*ibid.* 42, 24 b. b.)

շեղարուք՝ մի եւս լիցի ձեզ կ վառակ ։ մի սիրէց զահս աշխարհին պայտին, եւ դաբձեալ։ Դուք ո ք կ կացարուք ի չորհն պաշտաման պայտին գողութ էր։ Եւրուք մի շաղապահին յիր ուղարկին պայտին ։ ու Վերն արդէն խօսեցանք! ծջ եւ ծիւ կանոնիքուն վայս, որմի խօսիք ի արդիիքին՝ յառա- և ներկ կամ հազարդիթին ունենաւ Հրեթի հետ, ոյնքան որ նյու կանոնիքուն հու կրիմել աւելըր է։ Նյու պատուեց կ Ազգեւ, այսպէս որ իբն աշակերտ կը խօսանան թէ և անդ Հրեթու խա- չահամուն և նազրդիին (Ապօ.՝ առ կանաչն ։) Պատու անգ թէ այս նիւթոյ վրաբերելու բացա- տրամթիւնը մը բառ առ բառ նյուիսէ կը զանենց Լարաբանին մէջ այս Առաքեալը հրայր քահա- նայից այս որդուոց՝ որ թէեւ հասաւածեալ ենթ- բայց հրապարական չէին ուղել խօսավածեալ, կը սպառանուն թէ և գուց զանենչնցից ընդ հօրմ նյու չվեճ ուղեղուն քրիստոնուուն, նյու պատուամիքը կ'ընկ նաև Ազգը քանուլով։ Զգիլն Եւրուք այսուհետեւ ի խասահանուացն եւ մի կը նոր սուրբ նորու սիրիլիք, զի գործուին ի բառնէցից ընդ նոր սրբանուն քիչուուն։ Ալուսեղ թէեւ Նոյ թարգ մանչչը պես կավասու- թեամբ թքանուած է այս երկու սահմանա- թիւններ։ ասկան երկու Տափոր բնադրաց մէջ ալ բարբարին միեւնոյն է ասութեան կերպն՝ որ բնիկ ասորիկան դաբաւուած քրիլ ալ է Ասոր բնադրիք գնել ։ Տու անդ գուշ կը համարին։ Նոյ մըն եցուց ցաման, թէեւ այս բառական էր համարական որ անկան չեն իբրամիք այս երկու սահմանաթիւնը։

Երկու նշանաւոր կանոնաց վրայ տուիք ունեցանք վեր բօսւոր ընդպարմակօթէն, այսինքն կան, ժե եւ Հ. մին կառագութեան եւ մինչև Աւետարանի ընթերցման վրայ, եւ յիշեցնիք նաև, Արքունայի նոյն կտորներուն նման մասուրը¹ Ավետարանի նման են այս կտորներին որ կրնաց ըսկէ թէ առ առ բառ են, ինչպէս կը տեսնաւի յաջորդ համարութեան մէջ, որուն կը կցնեմ քանի մ'այլ նման տեղեր ալ:

፳፻፲፭. ዘመን.

1. (lawb. ф.б. = lawp. (G. Phil. p. 35, 15 = ф.п.) 2. 33, 8 к.з.)

Ակարգեցին առաքեալքն
ն եղին Հաստատութեամբ,
ի եթէ որ ուսւ
ընդունաւ կամ սաւ վայէտ,
եւ կամ երթած առ կա-
խարցաւ եւ հարցուիս, եւ
շաւացաս եմ դժունակ, եւ
Հասաւութանցաց, օննոց
եւ աստիքիքանութեանց
ի իրենց զայտինք որ անհա-
տութեանց եւ խափակեանց
նա որպէս զամանական է
գանձաւաս.թենէն, եւ եւ

2. (Կան. Ի՞՞ Ասով. (G. Phil. p. 36, 19 =
ի՞՞ Ասով. Հայ. 33, 9 հաւա)

“Ալպարեցին առաքելուքն սկզ ի բաց արարէք ի
... թէ ողբ են յաստի- ձենչ վահուստիւն մազաց
1 Տիգրան Աման, 1893, թ. 4, էջ 99—100.
2 G. Phil. p. 48, 1 = Հայ. էջ 44, 29.

3. (hawb. h̄b = Ump. (G. Phil. p. 49, 17 =
dL;) L 46, 61)

Ալարքեցին առաքետողն
և ճեմ է առանցին, պաշ-
խարժ է պահպանը վախ-
նաւ, եւ կողմունը լան-
գի ընթացն է առաջեն
զիշտակին նոցա առաւուր

4. (Lam. 1:1 = Lam. (G. Phil. p. 45, 22 #

“Կարող են առաքելքն
... եթէ թաւարոց որը
ունի զատաւու եկեղեցը
որպէս համաժամանին
դիմութու իշխանութիւն
լից բնա առաջ ի բեկ
կաւու են :

5. (γεωβ. προ. = Ελασπ. (G. Phil. p. 41, 19 =
φθει) ζωή, 39, 19.)

“Կարգեցն առաքեարքն
և կեթ ի պատուան
եկեղեց առաքեան զար-
ման և նա զարդնանի իւն
Դաթիքի պաշտօն աւ ըստ
արք յանձնայն ժաման

6. (Limb. L = Limp.) (G. Phil. p. 35, 9 =

ಫ. 1) ಲ್ಯಾಂ. 202, 184)
“ಅಲ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಅಲ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಅಲ್ಲಾರ್ತಿಕ್
ಪ್ಲಿ ಇಂಫ್ಲಿಟ್ ಕ್ರಿಸ್ಟ್ ಜಿಂಫ್ಲಿಟ್ ಇಂ-
ಫ್ಲಿ ಥ್ರೋವ್ ರ್ಹೆಲ್ (ಅಲ್ಲಾರ್ತಿಕ್).
ಮಾರ್ಗ ಫ್ಲ್ಯಾನ್ ಇಂಫ್ಲಾರ್ತಿ-
ರ್ಹುಂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಏ-
ಂ ಬ್ರಾಟ್ರಿಕ್ ಕ್ರಿಸ್ಟ್ ಫ್ಲ್ಯಾರ್-
ಪ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಇಂಫ್ಲಿಟ್ (ಇಲ್ಲ-
ಫ್ಲಿ ಏಲ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಇಂಫ್ಲಿಟ್).
ಇಲ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಕ್ರಿಸ್ಟ್ ಫ್ಲ್ಯಾರ್-
ಪ್ಲಾರ್ತಿಕ್ ಇಂಫ್ಲಿಟ್). ಹೀನ್ :

Արանդես առանդեցին (G. Phil. p. 46. 8 =
... զո՞նէ գրեց Յա- Հոյ 43. 1.)
կուսալ Ալբանոսիք, (եւ
շնուր ի համար բարու-
ցէ), և Յանձնան ալ-
ճեռուն, ի Մանաւ 11.

Այս թիկ առքի բացատրութիւնը կը եւ աշխատի
թիւ ամենավեճամ արքաց կը բացուցաբար է՝ Ապօ-
տուորին, և յանձնուի (*"ապօտուոր"*) կարգամասն
Այս բացատրութիւն չնեն հոգ է Եղի առք, որ կէ
ծանուի բառ Ապօտուորին, և առք առանց
պարագաներ կը թուրանէին, ինչպէս Հռոմէ է՝ Ապօ-
տուոր, և թէ Հարություն այս մէջ՝ առանց առանց այս
ուր չափ յանձն պարագաներ, կը թուրան մնան երկու
ինքնառաջ առանց ապօտուորի, Ապօտուոր մնան միտք (առանց ապօտուորի), Ապօտուոր մնան միտք (առանց ապօտուորի) առ Աննա 1836 դ. Էջ 120, Տիւ

¹ "יְהִי רָצוֹן מֵאֱלֹהִים לְעַמּוֹד בְּבָרֶךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְעַל־
בְּנֵי־עֲמֹקָת־הָרָה."

զերսանդքից, և Անգլիա-
ն թ Փանդիքոյ, և Պա-
հան ի Անգլիանցից, թավ-
ան ի Հայոց և Պա-
հան առաջիկ թավդքի
ժ. ու, որ թթւեան յա-
մանակ էնքիցից են ա-
նձնան տեղին. Ենդուց
թթւեան ի պահան փոքր
Անգլիան թթւեան անց
առ գետոյ Պահան զի
պահանակից Անգլիանց
իւ. Անգլիան առ մեջ
կատարան են նորու զի
պահան առ մեջ անց
առ մեջ կատարան են:

Այս համեմատութիւնը՝ ինչպէս նույն նույն ընթաց գիտուող թիւնքը՝ ցացոցին որ լուսը բնայի ցրից և շատացած միջնորդ մեջ առարկ կարգին եւ որեւէնին, այլ թէ նաև բառակ յաման գործած է զանոն ։ Նախաւոր է հոմեմատութեանց վերջինը՝ ոչ միայն անոր համար որ երկու գործիքներ ու լ. Վորոց մատուցեր եղանակն օրու մասի կը բաժնեն եւ երկուքն ու Աւետարութ բառով այլ իւր իւ համարնեան, — որոց վեց որդ էն խօսած ենք.՝ այլ նաև ուրիշ առեալիքնեւ մը՝ Ասոր. Ասոր ու բարձեան հետեւուիր յայտնապես մեր ատշե իւ գնի կեղծիք մը, իւր այն թէ Առաքեաւել երբ իրավու անհամառ հետաւոր երկիրներ կը գործեին, իրաւու հետ սկսու ինչպէս ունենալ են կը կեցիք իւ մէջ այլց նաև թէ զրահ ըլլայ Անդրեան ի Փութիքուն եւ Թօնիման և Նդոդուն եւ ն. ինչպէս նույն Ցափորու ունենալ եւ այլքն ի կարգին. Այս կեղծիքը կը գուստեր նաև Ասորնախի բայ, որ Պատրոնինիք քոյզը պատճեն ետեւ կը գրէ.՝ «Ամ Ցափորու առաջնորդ եւ թեղացածիք երառասպէս, որ միք իսկ աշք իւրաք ետես զիրս զայս, բենց եւ իւր ունենալ մինչեւ իւր ուստիցած անենալ յաշխորհն եւ ի քաղաքու որ եւ շղթնի ի հասու. և առաջ իսկ առաջաւ ընկերակիցն ուրու իւ բացանակն իւ իւ Ցույնուն զամենայն ինչ՝ զըր առան քիրառու ի ձեռն նոյս, եւ ընթեանն եւ պատման առաջ ուղղութեանն. Սակայ կրնանք մէկ կոյսուն հետեւյնել որ Պատրոնինիք զոյցին պատման մինչ Բայիսու անուամբ ծանօթ ըլլայու եւ զրցին. — յիշերինք որ կայ հայերնին մէջ նաև թաւզմ մը Ցափորու առաջնորդ. — եւ միւ կոյսուն թէ Ասորելց իրաւու հետ թէ թաւզմելու զոյց մը կար, զըր միարան կ'առանցեն մեր սասին եւ Ասորնախ:

Կարեւոր է՝ Վարդ. Ապար., զոտի թե ան այս
խօսքը նաև այսու որ ասոր է հեղինակն ասով շատ
մանաւերախան գրեթե կլի՛ւ և մանաւորի Առ-
դրան եւ Թթվածու առաքեց զոտի թիւների Բա-
նահանու քի բնանակն որ ապրոցիկ կլի՛ւ քի թիւ-
ամ ի մեջ պետք անելու համար Տնեւ անձնաւու ու

Պ.Է. ասոնց եւ թէ կ. կանոնին վրայ տես վերը
Հանդիպություն 1893, թ. 3, էջ 68.

G. Phil. 17, 1-7 = *Europ.* 17, 28-35.

• Zahm, Diatessaron, p. 92, n. 3. Οὐαὶ φιλοτεμαχοῦ,
καὶ μὴ τὰς εἰρήνης αἱρεῖσθαι πάντας ἵππους τοὺς
φροντίδων δέξασθαι. Clem. Hom. I., 20 καὶ Epist. Petri ad
Iacob. 3.

կանոթեան մէջ “Մարկոսի Անդրէի, Ղուկասու-
եւ Թալլույ անհամար թղթեր եղած չեն երրեք” ո-
րդառար է անոր Տամար պրոցել թէ ինչ գործեր
կ'ախարիք տորոք անփակառաց զին յշեալ տա-
ղեր բերեց: Գորդենի կը կործ եր թէ այս տե-
ղին կը տեսած որ Արեւելց էնթղեց ու մէջ ոյո
ժամանակին ճանապարհ էն թղթեր կամ ոյո
գործիքն էր թէ Անդրէի ու թէ Խաղաքի ո-
րդառար եւ կը յիշէ որ ցայտը այ կայ գործիքն
մ'որ է “Գործ եւ վլյույտին սրբ Աստեղց
Անդրէին” եւ թէ Խաղաքին կը յիշէ ոյո վերջին
գործիքն էր Անփակառաց ուրբա կ'ախարակ
քանօթեան մը մէջ կը յիշանի “Գործ Անդրէի
որդ արքէն Եւսեբիոս (Եկեղ. Պատ. Գ. 25) զայց շ-
ուած յիշէլ “Գործ Անդրէի եւ Մատթեա ի բա-
րույթ Մարտինոսին, որ կը յիշէ Եպիփան Օբ-
անն: (Հրա. Dreszel, 1843, ր. 47.)” Պարզ է
անցնայի, որ կը յիշէն Եւսեբիոս եւ Խաղաքին:
— եւս. Եկեղ. Պատ. Գ. 25. Խաղաքին, Հերեւ-
ուան, 1. Եւլ. 1. Դգ. 2. Հրա. Թիլո, 1823թ. բ.
Tischendorf, Acta Apostol. p. 190, Եւն. այ և եւ
“Գործ Անդրէի եւ Պատրիարք ուր Հրատարակած
թէ Թիշենտորֆ: Սակայն” որպատ Կ'երեւոյ մեր ա-
ռայուսն խօսեած կ'երցէն, իս անհարաժ շեն որ
ուղ այլ “Գործը (Acta), ոյլ մշղեր կամ Աւե-
տառապահներ” որ յիշանի Աստեղց անհեր կը
յիշէն: Թաղմայի անուածք աւետառած մ'արքէն
անօնօթ է այլ կայսեր խօսքարթ ենամբէն: եւ ասո-
ւածական մ'այ Հրատարակած Աստեղ գիտականնեն:
թէ Թերեւոյ ըլլոյ մեր ասութիւն տեսածք: Աւելի
ժամանակ ե ըստ թէ Անդրէի այ անհամար աւետա-
ռած մը տեսած է ասութիւն թէ ոչ ոչ եւ ընդ հանրա-
թէս այս նկատմամբ Հաստատ բան մ'որոշել շենք

Anc. syr. doc. p. 172.

² Πράξεις καὶ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου ἀπόστολου
Ανδρέων, ed. Woog: *Acta Andreae*, 1749. Τιθεν-
τορ. Acta aporet. p. 106: Κύπρον ὑμετέραν (ἀρβ.) φρε-
γίαν, 61: “[α]περικύπριον . . . εἰς Κυρφαρετούνην οἴνην
τοῦ Κύπρου” πρὸς ψηφιστήν, οὐδὲν ἔχειν θεωρεῖν. αὐτὸν πα-
ντας τοὺς ἀρβατές εἶναι οἱ Φρεγία Μάρτιος οἱ Φρεγίται οἱ
Κύπριοι Κύπριοι φημίσθι.

• 8te Herzog, Realencyklopädie. 2. Aufl. I,
24-6. • Tischendorf. Evangelia apocrypha. Lips.

876, p. XXXVI ff. ss. 140—180. *Zdiss. Ztschr. Herzog.*
tealleycykl. I, 499, 521, b.
• W. Wright, *Evang. Thom.* London, 1873.
Առողեկան բարձրական «Պարսկա Յօհանոս Թագավոր Առաքելցան»
«Համարական մատուցած պարբեր Հրամարական էր իր յանաւ»
W. Wright, *Apoenyphal Acts of the Apostles*, I, pp.

